

Opbrengstgericht werken aanjager voor nieuwe kennis

Roger Meijer

is programmaleider Passend onderwijs bij OSG Advies. E-mail: r.meijer@osg.nl

De recente PO-Raad publicatie *‘Opbrengstgericht werken met en in de pabo’* beschrijft vijf projecten door middel van interviews met lectoren, vakdocenten, onderwijskundigen en ook studenten, directeuren en leerkrachten.

De afgelopen twee jaar zijn bijna alle pabo's gestart met opbrengstgericht werken. De student leert op een onderzoekende manier te kijken naar het onderwijs. Basisscholen krijgen nieuwe kennis via projecten, stages of opleidingsschool en op termijn goed opgeleide leraren, die opbrengstgericht denken en werken. De recente PO-Raad publicatie 'Opbrengstgericht werken met en in de pabo' beschrijft vijf projecten door middel van interviews met lectoren, vakdocenten, onderwijskundigen en ook studenten, directeuren en leerkrachten.

De portretten laten zien dat opbrengstgericht werken in de pabo's nieuwe kennis, inzichten, werkmethoden en – vooral – de verbeterde opbrengsten oplevert. De pabo's zijn door de projecten intenser met de basisscholen gaan samenwerken. Basisscholen worden door multidisciplinaire teams begeleid en ervaren dat er 'meer kennis de klas in komt'. Studenten oefenen met andere vaardigheden en houdingen en krijgen daardoor nieuwe inzichten. Daar profiteren ook de zittende leraren van. Het Nederlandse onderwijs kan op deze manier met de prestaties van leerlingen doorgroeien naar de top 5 van de wereld!

Nauwelijks aandacht voor toetsen

Opbrengstgericht werken staat in het primair onderwijs volop in de belangstelling. Basisscholen focussen op leeropbrengsten en zien daardoor direct resultaten. Men is enthousiast, omdat niets zo motiverend is als het zien van vooruitgang in leerresultaten. Toekomstige leraren moeten ook toetsresultaten kunnen analyseren en hun onderwijs kunnen bijstellen. Alleen, inspectiegegevens maakten twee jaar geleden duidelijk dat pabo's niet of nauwelijks aandacht besteedden aan opbrengstgericht werken. Onder-

werpen als doelen stellen, analyseren van data en op basis daarvan de juiste interventies plegen stonden niet in het curriculum. Er waren ook geen cursussen over achtergronden, gebruik en interpretatie van toetsen. Tijd voor een inhaalslag. Inmiddels werken 25 pabo's met veel basisscholen in grote onderwijsprojecten samen.

Samenwerking met basisscholen

De portretten laten zien dat opbrengstgericht werken heeft geleid tot nieuwe samenwerking met verschillende partners. De relatie tussen de pabo's en de basisscholen is sterker geworden. Vanwege het proceskarakter van opbrengstgericht werken doen de pabo's extra moeite om de projecten goed af te stemmen op ontwikkelingen in de basisscholen.

'Het rekenproject zorgt voor een intensievere samenwerking tussen pabo en school. Vorige jaren was het onderzoek vooral iets tussen de school en de student. Nu is de pabo nadrukkelijker aan het sturen op opbrengstgericht werken en daardoor komen ze dichterbij. Met de opleidingsdocent van de pabo hebben we het onderzoek in detail doorgesproken. De pabo brengt veel meer kennis in over rekenen en opbrengstgericht werken.'
(Basisschool Het Telraam)

'Voor mijzelf wordt de stagepraktijk veel duidelijker en toegankelijker. Daar had je vroeger veel minder zicht op. Met de videofilmjes zie je wat de student doet en beleeft. Bij het ontwerpen van mijn eigen onderwijsaanbod kan ik dus beter aansluiten bij de beginsituatie van de studenten en bij de problemen die zij ervaren bij het geven van een instructie, die voor alle kinderen duidelijk en motiverend moet zijn.'
(Iselinge Hogeschool)

Andere werkwijzen

Op de pabo's zelf is door de projecten opbrengstgericht werken veel veranderd. Er zijn expertiseteams ontstaan met docenten van verschillende disciplines. Adviseurs en vakspecialisten hebben samen nieuwe werkwijzen ontwikkeld waarbij proceskennis en vakkennis samengaan. Ook de combinatie van onderwijskunde/pedagogiek en reken- of taalspecialisten levert nieuwe inzichten op.

'In het expertiseteam rekenen zitten onderwijsadviseurs, docenten rekenen en een orthopedagoog. Hierdoor krijgen we een sterke bundeling van kennis over werkwijzen rondom automatiseren. De combinatie met een onderwijsadviesdienst is een van de kenmerken van onze hogeschool, en juist de koppeling van onderwijsadviseur en docent is een hele mooie. Daarmee is de inhoudelijke kennis van de hogeschool en de advieservaring van de onderwijsadviseurs voor de scholen beschikbaar. Dit project heeft de relatie tussen docenten van de hogeschool, onderwijsadviseurs, studenten en scholen verdiept.'
(Driestar Hogeschool)

'Wat ik ook uitstekend vind werken, is de samenwerking van vakdidactici met pedagogen en onderwijskundigen. Voor beide vakken heeft dat winst. De theorie over hoe je leert – met concepten als een betekenisvolle achtergrond – moet je niet alleen kunnen toepassen bij de vakken maar ook leren vanuit de vakken.'
(Pabo Groenewoud)

Andere rol studenten

Voor de studenten zijn de projecten opbrengstgericht werken vernieuwend. Zij komen in de rol van adviseur in de school en dat vergt andere vaardigheden dan lesgeven op de stageschool. Zij leren beter reflecteren en de instructie af te stemmen op de behoefte van de leerlingen.

Dat komt het meest tot uiting bij het omgaan met verschillen in de klas.

'Het was voor ons een heel andere ervaring, omdat we tot nu toe alleen zelf voor de klas hebben gestaan. Je probeert in dit project de situatie precies in kaart te brengen en die te analyseren. ... Je staat naast de intern begeleider om uit te zoeken wat er anders kan. Als je aanbevelingen voor een school schrijft, dan heb je ook de verantwoordelijkheid om echt goed te kijken wat er fout en goed gaat.' (studenten Driestar)

Inhoudelijke vernieuwing

Door de focus van opbrengstgericht werken op de leerprestaties van leerlingen ontstaan nieuwe inzichten. De afgelopen jaren zijn veel nieuwe methoden, aanpakken en producten over Opbrengstgericht werken ontwikkeld (zie www.schoolaanzet.nl). Door Opbrengstgericht werken doen ook de vakexperts op de pabo's nieuwe ontdekkingen.

'We hebben leerlingen geïnterviewd en gevraagd naar beleving van rekenen en taal. Er zit een duidelijk verschil in. Rekenen wordt als rekenen gezien, taal heeft veel meer facetten. Leerlingen haken bij taal op onderdelen af, maar nooit over de hele linie. Als je moeilijk kunt lezen, kan je wel scoren op dictee. Dan is het veel makkelijker om via andere facetten van taal een leerling toch te motiveren. Als leerlingen bij rekenen afhaken is dat in de meeste gevallen over de hele linie. Leerlingen vinden rekenen makkelijk of moeilijk, maar zeggen nooit tafels leuk te vinden, maar cijferen niet. Daarom is motivatie bij rekenen zo belangrijk. Je bent ze anders helemaal kwijt.' (Pabo Groenewoud)

Het hele schoolteam

Opbrengstgericht werken gaat over doelen stellen op leerling-,

groeps- en schoolniveau. Dat kan je niet alleen, het hele schoolteam moet betrokken zijn. Door deze brede scope onderscheidt het zich van andere innovaties.

'Opbrengstgericht werken is teamwerk. We stimuleren de directeur om onderwijskundig leiderschap te tonen. Hoe ga je als team om met verschillen tussen leerlingen, hoe krijg je daar een goede differentiatie op? Welke verwachtingen heb je van leerlingen? Welke doelen stel je, welke constructie past daar bij? Er moet steeds een koppeling zijn tussen de visie van de school en wat je dagelijks doet in je klas.' (Katholieke Pabo Zwolle - KPZ)

Driemaal winst

Typend voor de projecten van de pabo's is dat de aanpak drie keer winst oplevert.

'Onze aanpak kenmerkt zich door een win-win-win. De leerlingen van de basisscholen gaan in hun opbrengsten sterk vooruit en ze hebben meer plezier. De student leert er veel van: beter kijken naar individuele kinderen, automatiseren en vaardigheden om rekenspelletjes te maken en te gebruiken. Studenten ontwikkelen in een kleine setting vaardigheden die ze later in de grote groep kunnen toepassen. De derde win is voor de school: de school wordt gewezen op het belang van automatiseren, het gesprek wordt gevoerd en ze zien voorbeelden van spellen om het automatiseren te bevorderen.' (Pabo Almere)

Verduurzaming

De geportretteerde pabo's verduurzamen opbrengstgericht werken door opname in het reguliere curriculum. Ze zijn van plan om de nieuwe werkwijzen en aanpakken, die door de projecten zijn ontstaan, breed in de pabo in te voeren. De projecten kunnen als voorbeeld dienen

voor andere pabo's, maar ook voor andere studierichtingen.

'De komende jaren worden de opbrengsten van dit project in de minor doorgetrokken naar de major, het normale curriculum in de andere pabojaren. We gaan de materialen van de studenten vormgeven en publiceren op een website, zodat scholen er optimaal gebruik van kunnen maken. Door het organiseren van studiemiddagen en nascholingsmomenten willen we de leerkrachten verder professionaliseren.' (Driestar Hogeschool)

'Ons curriculum wordt door dit project versterkt door de nauwere samenwerking met de opleidingscholen. We zien nu ook dat we aspecten van opbrengstgericht werken in de kernfase van ons curriculum moeten aanbieden. Ik gaf impulsen door het beperkte aantal lessen. Nu is er een paraplus en vallen dingen op hun plaats. Dat is echt een verbetering.' (Pabo Groenewoud)

Enthousiasme

Een opvallend aspect is het enthousiasme van alle betrokkenen over opbrengstgericht werken en de daardoor bereikte vooruitgang in leerprestaties. Opbrengstgericht werken lijkt de kern van de lerarenopleiding te raken.

'Een student kwam vol trots vertellen dat een leerling een leerrendement van driehonderd procent had bereikt! Voor iedereen geldt dat een succeservaring stimuleert. Natuurlijk gaan leerkrachten de spelletjes gebruiken. Ik wil dat de data op school worden gepresenteerd.' (Pabo Almere) 📌

Noot red.: Exemplaren van de publicatie 'Opbrengstgericht werken met en in de pabo. 5 Portretten' zijn te bestellen via www.onderwijsuitgaven.nl. U kunt de portretten ook downloaden op de site www.schoolaanzet.nl.